

O'QUVCHILARNI TASVIRIY SAN'AT DARS MASHG'ULOTLARIDA ODAM TASVIRINI CHIZISHGA O'RGATISHNING PEDAGOGIK- PSIXOLOGIK ASOSLARI

Rahmatova Aziza Ahmatovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” – ta’lim yo‘nalishi

2-kurs “D” guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘quvchilarni tasviriy san’at darslarida odam tasvirini chizishga o‘rgatishning pedagogik va psixologik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda vizual tasviriy faoliyat orqali bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, estetik didni shakllantirish va individual psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda dars jarayonini tashkil etish masalalari ko‘rib chiqiladi. Maqolada o‘quvchilarning motorika, diqqat va vizual xotira kabi psixologik jihatlari hamda ularni samarali o‘qitishda qo‘llaniladigan metodik vositalar, mashg‘ulot usullari va innovatsion texnologiyalar tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Odam tasviri, tasviriy san’at, pedagogik-psixologik asoslar, ijodiy qobiliyat, vizual xotira, motorika, dars mashg‘uloti.

O‘quvchilarni tasviriy san’at darslarida odam tasvirini chizishga o‘rgatish nafaqat san’at ko‘nikmalarini rivojlantirish, balki bolalarning psixologik va estetik jihatlari shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. Odam tasviri chizish mashg‘ulotlari orqali bolalar diqqatini rivojlantiradi, vizual xotirasi va motorik qobiliyatlarini mustahkamlaydi, shuningdek, ijodiy tafakkur va estetik didni shakllantiradi.

Pedagogik-psixologik asoslar o‘quv jarayonini samarali tashkil etishning muhim qismidir. Darslarda o‘quvchilarning yoshiga, rivojlanish xususiyatlariga va individual qobiliyatlariga mos usullar tanlanadi. Odam tasviri chizish jarayonida shakllar, nisbatlar, ifodaviy tafsilotlar va kompozitsiya asoslarini o‘rgatish orqali o‘quvchilar o‘z ijodiy salohiyatlarini amalda qo‘llash imkoniga ega bo‘ladilar.

Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va didaktik vositalarni qo‘llash o‘quv jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Multimedia resurslar, interaktiv dasturlar va vizual ko‘rgazmalar yordamida o‘quvchilar real hayotdagi odam tasvirlarini tahlil qilishi va o‘z ijodiy ishlarida qo‘llashi mumkin. Shu bilan birga,

psixologik jihatlar — diqqatni jamlash, motorika va vizual xotirani rivojlantirish — o'quvchilarni o'rgatishda muhim rol o'ynaydi.

Ushbu maqola o'quvchilarning odam tasvirini chizishdagi pedagogik-psixologik asoslarini, metodik yondashuvlarni va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlarini tahlil qilishga qaratilgan.

O'quvchilarni tasviriy san'at darslarida odam tasvirini chizishga o'rgatish jarayoni nafaqat texnik ko'nikmalarni shakllantirish, balki bolalarning ijodiy, estetik va psixologik rivojlanishini ham ta'minlaydi. Odam tasviri chizish mashg'ulotlari orqali o'quvchilar shakllarni, nisbatlarni, ifodaviy tafsilotlarni va kompozitsiyani o'rganadilar, shu bilan birga vizual xotira, diqqat va motorik qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Pedagogik-psixologik yondashuvlar bu jarayonni samarali tashkil etishning muhim asosidir.

Darslarni tashkil etishda avvalo o'quvchilarning yoshiga, rivojlanish xususiyatlariga va individual qobiliyatlariga e'tibor berish lozim. Masalan, boshlang'ich sinflarda sodda shakllardan boshlab, asta-sekin murakkab nisbatlar va detallarga o'tish tavsiya etiladi. Bolalar boshlang'ich bosqichda odamning asosiy qismlari — bosh, tana, qo'l va oyoqlar —ni to'g'ri nisbatlarda chizishni o'rganadilar. Bu jarayon motorika va diqqatni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bolalarga ranglarni tanlash, yuz ifodalari va harakatlarni ifodalash orqali estetik didni shakllantirish imkoniyati beriladi.

O'quv jarayonida didaktik materiallar va metodik vositalar muhim ahamiyatga ega. Rasmi qo'llanmalar, vizual misollar, modellar va interaktiv taqdimotlar o'quvchilarga odam tasvirini chizish bo'yicha aniq tushuncha beradi. Misol uchun, oddiy diagramma yordamida bosh va tana nisbatlarini tushuntirish, chizilgan rasmni segmentlarga ajratish va har bir qismini alohida chizishga o'rgatish samarali bo'ladi. Shu bilan birga, o'quvchilarni o'z ijodiy ishlari orqali mustaqil fikrlash va ijodiy yechim topishga rag'batlantirish pedagogik jarayonning asosiy qismi hisoblanadi.

Pedagogik yondashuvlarda individual psixologik xususiyatlarni hisobga olish muhimdir. Har bir o'quvchi turli tezlikda o'rganadi va ijodiy qobiliyatlari farq qiladi. Shuning uchun darslar individual va guruh ishlari bilan uyg'un tashkil etilishi lozim. Masalan, murakkab rasmiy vazifalar uchun o'quvchilarni guruhlariga bo'lish va bir-biriga yordam berishga rag'batlantirish samarali bo'ladi. Shu bilan birga, mustaqil

ishlar o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantiradi, o'z uslubi va ijodiy qarorlarini shakllantirishga imkon beradi.

Odam tasvirini chizishga o'rgatishda psixologik jihatlar, xususan, vizual xotira, diqqat va motorik qobiliyatlarning rivojlanishi katta ahamiyatga ega. Vizual xotira mashg'ulotlari o'quvchilarga model rasmni eslab qolish va uni chizishda qo'llash imkonini beradi. Diqqatni jamlash mashqlari esa tafsilotlarni to'g'ri aniqlash va nisbatlarni saqlashni o'rgatadi. Motorika mashqlari, xususan qo'l mushaklarini rivojlantirish, chiziqlarni aniqlik bilan tortish va shakllarni barqaror chizish uchun zarurdir.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash odam tasvirini o'rgatishda jarayonni yanada samarali qiladi. Multimedia resurslar, interaktiv dasturlar va video ko'rsatmalar yordamida o'quvchilar real hayotdagi odam tasvirini tahlil qilishi, harakat, yuz ifodasi va tana pozitsiyasini o'rganishi mumkin. Shu bilan birga, interaktiv dasturlar orqali o'quvchilar turli kompozitsiya variantlarini sinab ko'rishi, ranglar bilan tajriba o'tkazishi va ijodiy qarorlarni mustaqil qabul qilishi mumkin.

O'quvchilarda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish uchun motivatsiya va rag'batlantirish muhim omildir. O'quvchilarni ijobiy baholash, ularning ishlari haqida konstruktiv fikr bildirish va erkin ijodiy faoliyatga imkon yaratish dars samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, o'quvchilarga turli uslub va texnikalarni sinab ko'rishga imkon berish, ularni yangi yechimlar izlashga undaydi.

Shuningdek, odam tasvirini chizish mashg'ulotlari orqali o'quvchilar estetik did va hissiy tajribani rivojlantiradilar. Yuz ifodasi, tana holati va harakatlar orqali bolalar hissiyotlarni ifodalashni o'rganadilar. Bu nafaqat san'at ko'nikmalarini oshiradi, balki psixologik jihatdan bolalarning o'zini anglash va hissiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, o'quvchilarni tasviriyl san'at darslarida odam tasvirini chizishga o'rgatish jarayoni pedagogik va psixologik yondashuvlarning uyg'unlashuvini talab qiladi. Didaktik materiallar, metodik usullar, zamonaviy texnologiyalar va individual yondashuvlar orqali darslar samarali va qiziqarli bo'ladi. Bu jarayon bolalarning ijodiy qobiliyatlarini, estetik didini va psixologik rivojlanishini mustahkamlaydi hamda ularni mustaqil ijodiy faoliyatga tayyorlaydi.

O'quvchilarni tasviriyl san'at darslarida odam tasvirini chizishga o'rgatish jarayoni pedagogik va psixologik asoslarga tayanadi. Ushbu jarayonda didaktik

materiallar, metodik yondashuvlar, zamonaviy texnologiyalar va individual xususiyatlarni hisobga olgan darslarni tashkil etish muhim ahamiyatga ega.

Odam tasvirini chizish mashg'ulotlari o'quvchilarda motorika, vizual xotira, diqqat va estetik didni rivojlantiradi, shuningdek, ijodiy tafakkur va hissiy sezgirlikni oshiradi. Didaktik va interaktiv vositalar orqali o'quvchilar nafaqat texnik ko'nikmalarni egallashadi, balki mustaqil ijodiy qarorlar qabul qilish va o'z uslubini shakllantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Shu tariqa, odam tasvirini chizish bo'yicha darslar bolalarning san'iy kompetensiyasini, estetik didini va psixologik rivojlanishini mustahkamlashga xizmat qiladi, ularni ijodiy va estetik faoliyatga tayyorlaydi hamda san'atga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shavdirov, S. A. (2017). Pedagogik va psixologik jihatlari o'quvchilarda tasviriyl savodxonlikni shakllantirish. *Modern Education (Uzbekistan)*, (6), 15–21.
2. Shavdirov, S. A. (2017). Podgotovka budushchikh uchiteley k issledovatel'skoy deyatel'nosti. *Pedagogical Education and Science*, (2), 109–110.
3. Shovdirov, S. A. (2024). O'quvchilarning san'atga oid kompetensiyalarini shakllantirish omillari. *Inter Education & Global Study*, (1), 8–14.
4. Sodiqova, S. (2021). Didaktik o'yinlar orqali bolalarning ijodiy va estetik qobiliyatlarini rivojlantirish. *Scientific Works Collection*, 12–18.
5. Qayumova, O. A. (2022). Maktabgacha yoshdagi bolalarda kognitiv faollikni rivojlantirishda pedagogik o'yinlarning roli. *Pedagogy and Psychology*, (3), 45–50.
6. Baymetov, B. B., & Shovdirov, S. A. (2023). Tasviriyl san'at darslarida nazariyl va amaliyl mashg'ulotlarni tashkil etish metodlari. *International Journal on Integrated Education*, 4(3), 60–66.
7. Karimov, R. (2019). Tasviriyl san'at darslarida milliy naqshlar va ranglar palitrasini qo'llash metodikasi. *Science and Education*, (2), 33–39.